

DESPRE INSTITUTE ȘI UNIVERSITĂȚI ÎN DEZBATERILE BIROULUI POLITIC AL COMITETULUI CENTRAL AL PARTIDULUI MUNCITORESC ROMÂN - 1948-1950

Nicoleta König

Cel mai important moment al procesului de comunizare a învățământului românesc a fost fără îndoială reforma acestuia din vara anului 1948, urmată de aplicarea principiilor formulate în vederea realizării acestui major obiectiv.

Un astfel de moment este surprins în cadrul ședinței Biroului Politic al P.M.R., din data de 7 octombrie 1948, care a pus în discuție problema înființării institutelor și universităților de învățământ superior¹. La ședință au participat: Gh. Vasilichi, Gh. Gaston Marin, C. Stoica, A. Bunaciu, V. Vaida, V. Mârza, B. Șchiopu, I. Vințe, A. Bârlădeanu, C. Daicoviciu, I. Mateescu, L. Răutu, M. Roller. Componența ședinței este oarecum modificată față de alte întruniri ale Biroului Politic, în sensul că participă doar patru membri ai acestui for (Gh. Vasilichi, C. Stoica, V. Vaida și L. Răutu). Restul sunt personaje care în mare parte aparțineau mediului cultural al vremii. Cel care a jucat rolul cel mai important și a executat cu zel reformele inițiate de liderii comuniști a fost Mihai Roller (1908-1958).

Trebuie spus că textul propriu-zis al deciziei privind înființarea institutelor și universităților nu este prezent în stenograma ședinței.

Se stabileau trei categorii de învățământ superior: universitățile, politehnicile și institutele. În învățământul superior liderii comuniști încercau să diminueze numărul facultăților de profil umanist și să-l crească pe cel al institutelor și facultăților cu profil real (economice, industriale, etc.).

Modelul era desigur cel sovietic. Astfel, V. Mârza cerea să “se ia în discuție structura învățământului medical așa cum e în Uniunea Sovietică: institute cu facultăți în cadrul institutului. Sunu eățiva ani comuni și apoi se înupart pe specialități”².

Pe de altă parte învățământul superior trebuia să se muleze după planurile economice ale statului în care locul cel mai important îl avea dezvoltarea industriei; de aceea Gh. Gaston Marin afirma că “industria cere cadre tehnice de conducere generală care să aibă vederi de ansamblu și aceștia vor fi dați de politehnică, în timp ce ingineri de exploatare vor fi dați de institute”³. Era planificată o febrilă activitate de înființare a unor institute, facultăți de hidrotehnică, agronomie, zootehnie, etc. Întrucât, susținea A. Bârlădeanu “s-au menținut prea multe facultăți de științe juridice și s-a dat prea puțină atenție învățământului economic”⁴. De altfel, se observă o adevărată aversiune față de științele juridice, liderii comuniști

¹ Înființarea institutelor și universităților, Dosar nr. 40/1948, Fond C.C. al P.C.R. - Cancelarie, pag. 3.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

cerând constant reducerea numărului facultăților cu profil juridic. În aceeași măsură, fruntașii comuniști creau în mod penibil institute care nu-și justificau în nici un fel apartenența la învățământul superior; așa de exemplu s-a înființat Institutul de Mașini Agricole care în viziunea lui V. Vaida era necesar “pentru că nu avem specialiști pentru conducerea stațiilor de mașini care să se priceapă să folosească tractoarele să le repare, să le întrețină”⁵.

De cele mai multe ori, participanții la ședință par să discute doar de dragul de a vorbi; nici unul dintre ei nu vine cu o propunere importantă, argumentată logic. Majoritatea se mulțumește să aprobe și să întărească unele idei (precum necesitatea creșterii numărului de institute economice și înființarea Politehnicii); alții precum V. Mârza, Trăian Săvulescu propun schimbarea denumirii “Institutului de Mașini Agricole” în “Institutul pentru Exploatarea de Mașini Agricole” sau afirma că “agricultura și viticultura nu merg împreună” și că “lipsește industria agricolă”.

Am precizat mai sus că institutele și universitățile erau considerate ca aparținând învățământului superior, însă diferența concretă între ele nici liderii comuniști nu puteau să o explice. A. Bunaciu arăta că “institutele au un caracter practico-științific și facultățile un caracter științifico-practic: că materiile de predare vor fi aceleași dar aprofundarea lor va fi alta” sau preciza C. Daicoviciu “când avem o facultate și un institut identice examenul la facultate să fie puțin mai greu”. Nu exista aproape nici o diferență între ele. Cu toate acestea, deși nu aveau “clădiri, laboratoare, corp didactic” (precum amintea Vințe) liderii comuniști își permiteau luxul de a înființa instituții de învățământ superior pentru a scoate pe bandă rulantă “cadre docile” ce care regimul avea nevoie pentru a-și impune reformele.

Uneori liderii comuniști (lipsiți de pregătirea necesară) nu aveau nici măcar o viziune clară asupra a ceea ce doreau să schimbe: I. Chișinevschi recunoștea acest lucru și anume “că discuția de trei ore a dovedit că există confuzie și că această secție trebuia ținută încă trei săptămâni”. Soluția la această problemă nu era consultarea specialiștilor, a oamenilor cu experiență, analizarea mai multor sisteme de învățământ, ci “o consultare critică tovarășească”.

Din alt punct de vedere, membrii Biroului Politic ajung să se contrazică singuri. De exemplu, I. Chișinevschi preciza pe de-o parte, că “noi avem un singur punct de orientare: Uniunea Sovietică. Dacă vrem să combinăm cu sisteme francezești și altele nu poate ieși bine” și pe de altă parte afirma că „Nu putem lua totul după Uniunea Sovietică dar experiența lor ne poate servi ca orientare ...”⁶.

Un exemplu al comunizării învățământului superior este și o hotărâre a Biroului Politic din 1949 prin care se stabilea transformarea școlii de lectori “A.A.

⁵ *Ibidem*, pag. 4.

⁶ *Ibidem*, pag. 6.

Jdanov” într-o școală superioară de științe sociale cu durată de doi ani⁷. Aceasta fusese înființată în octombrie 1948 cu scopul, de a pregăti cadrele necesare partidului pentru lupta în frontul ideologic”. Nu există nici o discuție, este doar o hotărâre a Biroului Politic. Menționarea acestui document este necesară întrucât poate fi considerat un exemplu grăitor despre modul în care regimul crea instituții de învățământ superior, în funcție de necesitățile sale politice.

Absolvenții Școlii Superioare de Științe Sociale A.A. Jdanov dădeau examen de stat “fiind egalați în drepturi cu licențiații școlilor superioare de stat”. Cei ce terminau această școală puteau opta pentru o mare varietate de funcții (de conducere în general) “conducători și profesori ai școlilor de partid, redactori ai presei de partid și ai revistelor ideologice, profesori și conferențieri ai catedrelor de științe sociale din școlile superioare, lucrători ai instituțiilor științifice etc⁸. Așadar, dintre absolvenții acestor școli (care în mod nedrept erau puse la același nivel cu facultățile în care se studia în medie 4-6 ani) regimul își selecta oameni dispuși să facă compromisuri. Totodată, aceștia ocupau posturile rămase goale în urma masivelor epurări din instituțiile statului.

De menționat că în toate aceste reforme, fie economice, fie politice, fie culturale, modelul era acela al Uniunii Sovietice.

ABOUT INSTITUTES AND COLLEGES IN THE ROUMAN WORKERS' PARTY POLITICAL BUREAU'S MEETINGS - 1948-1950

- Abstract -

The most important moment in the communist phase of the Romanian education system was without doubt the education reform in 1948. On the 7th of October 1948 the members of the Political Bureau met to discuss the problem of establishing institutes and colleges.

The Romanian leaders decided to establish three categories for the upper education: Colleges, Polytechnic University and Institutes. The communist wanted then to increase the humanist profile ones, as they had plans to develop the industry, but they did not have the experience to make them real.

As usual their “leading star” was the Soviet Union.

⁷ Hotărârea Biroului Politic al C.C. al P.M.R. referitoare la transformarea școlii de lectori A.A. Jdanov într-o școală superioară de științe sociale, Dosar nr. 156/1949, Fond C.C. al P.R.C. - Cancelarie, pag. 1.

⁸ *Ibidem*, pag 2.